

Зринка Блажевић

Свеучилиште у Загребу, Филозофски факултет –
Одсек за повијест, Република Хрватска

DOI 10.5937/kultura2380009B
УДК 930.1
Прегледни рад
Датум пријема: 15. 08. 2023.
Датум прихватања: 03. 10. 2023.

СУСПЕНЗИЈА НЕВЈЕРИЦЕ – ХИСТОРИЈСКА ЗНАНОСТ ПРЕД ИЗАЗОВИМА МЕТАМОДЕРНИЗМА

Сажетак: Будући да је почетком трећега десетљећа 21. стољећа с пандемијом COVID-19 и ратом у Украјини експандирала свијест о својој кризи, чини се да је сазрио прави тренућак за епоблирање сасоносне еписеме – метамо-дернизма. Стога је оправдано очекивати да, унајоч њословичној дисцип-нарној конзервативности и инертности, ни историјска знаост неће моћи избјећи укључивање у његову првазивну еписемичку матрицу. Након сумар-ног приказа прокламиране енеалогије, онтологије, еписемологије, методо-логије и аксиологије нове „постпалеокаленичке” филозофије метамо-дернизма, испитаћемо се моћи креативни појавицаји за метамо-дернистичку тран-сформацију историјске знаости. При том ће се пројавити претпостав-када би најфикаснији замањак тога процеса могао бити концепт „ошјело-вљења” (embodiment) као темељ за редефиницију еписемолошког статуса њовијесног актера, али за трансдисциплинарно отварање историјске знао-сти према природним и биомедицинским знаостима, што данас већ езем-ларно илустрирају историја тијела, историја емоција и историја осјеша.

Кључне ријечи: метамо-дернизам, историјска знаост, ошјеловљење (embodi-ment), историја тијела, историја емоција, историја осјеша

Почетак трећег десетљећа двадесет и првог стољећа обиљежен пандемијом COVID-а 19 и почетком рата у Украјини довео је до усијања свијест о све-опћој политичкој, друштвеној, еколошкој и економској кризи која је захва-тила човјечанство.¹ Неки су теоретичари то стање алармантно дијагностицирали

¹ Овај је рад финансирао Хрватска заклада за знаост пројектом IP-2020-02-5611 *Predmo-derna hrvatska književnost i europskoj kulturi: kontakti i transferi*.

као метакризу која се састоји од низа уланчаних и каузално повезаних кризних поремећаја первазивног опсега и глобалнога досега.² Опћи осјећај несигурности, па чак и својеврсну хуману идентитетску кризу потенцирао је и експлозивни развој умјетне интелигенције (AI), посебно језичних модела стројнога учења (Chat GPT), за који се дистопијски предвиђа да ће ускоро задобити и типично људске когнитивне способности: опћу интелигенцију и самосвијест.

Паралелно с тиме унутар дисциплинарнога поља друштвених и хуманистичких знаности почело се акумулирати све интензивније незадовољство и критички отпор према парадигмама које су генерирали многобројни епистемички „обрати“ (*turns*) настали као изведенице лингвистичког и културног мега-обрата с краја шездесетих година прошлога стољећа.³ Према мишљењу најгорљивијих критичара, њихов је највећи кримен недовољно рефлексиван однос спрам епистемолошког наслијеђа модернизма и постмодернизма те посвемашња немогућност да се адекватно ухвате у коштац с бројним изазовима сувремених метакриза. Наиме, у славодобитној критичкој гести демонтаже постмодернистичких премиса, већина их тих обрата или несвјесно репродуцира или се пак некритички враћа модернистичким теоријским засадама преодијевајући их у ново пост-постмодернистичко рухо.⁴ Осим тога, упозорава се да се модернизам показао посве неспособним реализирати прокламиране циљеве као што су овладавање природом, осигурање знанствене надмоћи, универзалне слободе и линеарног напретка, док је постмодернизам због радикалног скептицизма према великим приповијестима на концу скончао у посвемашњем интелектуалном торпору.⁵

У складу с тиме, тијеком посљедњих је неколико година и унутар културнога и унутар знанственога поља поступно превладало мишљење да је куцнуо час за инаугурацију нове епистеме која ће наслиједити ону постмодернистичку јер је ова потоња, кухновским рјечником речено, акумулирала превише аномалија да би била функционална у новим социо-политичким и економским увјетима.

2 Усп. Rowson, J, Pascal, L. (2021). *Dispatches from a Time Between Worlds: Crisis and Emergence in Metamodernity*, London: Perspectiva Press.

3 Премда се у шуми многобројних обрата који се појављују на глобалној академској сцени прилично тешко оријентирати, након интерпретативног, перформативног, рефлексивног, постколонијалног, транслацијског, просторног и сликовног, које је у својој метатеоријској студији *Cultural Turns. Neuorientierungen in den Kulturwissenschaften* (2006) детектирала њемачка културологиња Дорис Бахман-Медик (*Doris Bachmann-Medick*), појавили су се спекулативни, афективни, материјални, праксеолошки, анимални које је, у иронијској аналогiji према жироскопу, културни теоретичар Марк Салцер (*Mark Saltzer*) прозвао „обратима обрата“ (*turn turn*) који се самоинсценирају и саморепродуцирају творећи тако епистемолошке оквире друге модерности. Усп. Saltzer, M. (2016) *The Official World*, Durham – London, Duke University Press, pp. 166–167.

4 Детаљније усп. Josephson Storm, J. A. (2021) *Metamodernism. The Future of Theory*, Chicago: University of Chicago Press, pp. 3–4.

5 Pipere, A. and Märtinsons, K. (2022) *Metamodernism and Social Sciences: Scoping the Future*, *Social Sciences*, vol. 11, no. 457, p. 7.

Штовише, све су гласнији захтјеви за артикулацијом нове „велике приповијести” (*grand narrative*) која ће, интегрирајући оно најбоље од модернизма и постмодернизма у парадоксалној аутореференцијалној синтези, моћи обликовати „модел стварања знања и смисла за 21. стољеће”.⁶

Као најизгледнији кандидат за нову велику приповијест непријепорно се истиче метамодернизам. Он се самоувјерено декларира као „фаза културне еволуције, постапокалиптичка филозофија друштвено-хуманистичких знаности, апстрактни метамем и друштвено-културни еманципацијски покрет”.⁷ Премда је тај концепт још 1975. године инаугурирао књижевни теоретичар Масуд Заварзадех (*Masud Zavarzadeh*) као ознаку за „наративне интервенције у правцу метафикције, ироније, црног хумора и пастиша”, метамодернизам су тек 2010. године у културну теорију и филозофију знаности службено увела двојица младих низоземских теоретичара, Тимотеј Вермојлен (*Timotheus Vermeulen*) и Робин ван ден Акер (*Robin van der Akker*) у програмскоме чланку „Биљешке о метемодернизму” (*Notes on Metamodernism*).⁸ Имплицитно се реферирајући на гласовиту синтагму Р. Вилијамса (*Raymond Williams*), метамодернизам су дефинирали као емергентну „структуру осјећаја” која се „епистемолошки смјешта у оквиру модернизма и постмодернизма, онтолошки између њих, а повијесно онкрај те двије епистеме”. Отада је метамодернизам увелике теоријски еволуирао задобивајући обресе кохерентног филозофског сустава. Занимљиво је да су, осим Уједињеног Краљевства и Сједињених Америчких Држава, данас најважнији центри популаризације метамодернизма Шведска и Данска због чега се он знаковито назива „нордијском идеологијом”.⁹

У онтолошком погледу метамодернизам полази од Платонова и Фогелинова (*Erich Vögelin*) концепта метаксе (*metaxis*), у којему префикс „мета” означава

6 Andersen, L. (2019) *Metamodernity: Meaning and Hope in a Complex World*, Copenhagen: Nordic Bildung, pp. 103–18.

7 Pipere, A. and Mårtinson, K., нав. дј. стр. 9.

8 Vermeulen, T. – van den Akker R. (2010) Notes on Metamodernism, *Journal of Aesthetics & Culture*, vol. 2, no. 1, pp. 56–77.

9 Најпознатији изданак скандинавског огранка метамодернизма је пројект „Метамодерна” шведског социолога Данијела Герца (*Daniel Görtz*) и теоретичара умјетности Емила Ејнера Фриса (*Emil Ejner Friis*). Они су под псеудонимом Ханци Фрајнахт (*Hanzi Freinacht*) осмислили и покренули веб страницу и серију издања “Metamodern Guide to Politics’ Series” у којој су до сада објављене двије књиге: *The Listening Society* и *Nordic Ideology*, док је моментално у припреми *The 6 Hidden Patterns of History*. Конципирајући метамодернизам као властити „филозофски stroj”, Герц и Фрис као гласноговорници виртуалног Ханција Фрајнахта у својим књигама презентирају метамодернистичка тумачења, али и практична рјешења сувремених криза које потресају глобално друштво. Усп. <https://metamoderna.org/metamodernism/> (приступљено 31. свибња 2023.). Захваљујући својој прагматичној оријентацији и утилитарној компоненти, у Шведској и Данској се из академске и културне домене метамодернизам већ проширио и у политичку сферу, инспирирајући платформе шведске политичке странке *Initiativet* и данске *Alternativet*.

незауостављиво осцилаторно кретање између полова „и-ни” односно између „модерног ентузијазма и постмодерне ироније, наде и меланколије, наивности и спознаје, емпатије и апатије, јединства и плуралности, тоталитета и фрагментације, јасноће и двојбености, односно модерне чежње за смислом и постмодерне сумње у смисленост тражења смисла”.¹⁰ Управо се у тој холистичкој симултаности осцилације између различитих дискурса остварује први трансверзални принцип метамодернизма.¹¹

Како би иронијски импостираном метатеоријском гестом илустрирали парадоксалну епистемолошку природу метамодернизма коју везују уз Кантов негативни идеализам односно „као-да мишљење”, његови су „очевиди утемељитељи” Тимотеј Вермојлен и Робин ван ден Акер посегнули за метафором магарца који трчи за мрквом на штапу. Метамодернизам се према њихову мишљењу реализира управо у таквој двострукој спрези – самовољној незауостављивој потјери за циљем који остаје трајно недоступним односно горљивој потрази за истином која никада неће бити пронађена.¹² Осим тога, метамодернизам критички одбацује супстанцијалну онтологију и субјектно-објектну метафизику модернизма, умјесто тога прокламирајући процесну онтологију те културно-повијесно односно контекстуалну увјетованост процеса производње смисла.¹³ Притом се допушта могућност постојања паралелних „локалних” истина које њихови заточници не држе универзално истинитима него субјективно истинитим извориштима смисла и значења нужних за властиту оријентацију у „свијету живота”.¹⁴ Ханци Фрајнахт, виртуални гуру метамодернизма, метамодернистичку потрагу за истином тако описује као лудичку и увијек тек провизорну синтезу процеса деконструкцијске реконструкције.¹⁵ Још један корак даље у разради метамодернистичке епистемологије отишао је амерички филозоф Џејсон Ананда Џосефсон Сторм. Он је с ослонцем на дубинску екологију норвешког филозофа Арнеа Неса (*Arne Næss*) осмислио тзв. зететичку епистемологију (*Zeteticism*). Она осцилира између абдукције и предикације креирајући тако самоограничавајуће, провизорно, прагматичко и ситуацијско знање које не искључује сумњу и алтернативна објашњења. Осим тога, зететичко знање

10 Vermeulen – van den Akker, нав. дј., стр. 63.

11 Pipere, A. and Mårtinson, K., нав. дј., стр. 10.

12 Vermeulen – van den Akker, нав. дј., стр. 61.

13 Као један од кључних елемената метамодернистичког филозофског састава Џ. А. Џ. Сторма (*Jason Ananda Josephson Storm*), процесна социјална онтологија полази од претпоставке да су објекти које истражују хуманистичке знаности динамичке компоненте повијесно кондиционираног друштвеног свијета, а не статичке универзалије. Стога се процесна онтологија фокусира на испитивање процеса релационе комергенције појединаца и њихова окружења те на њихове повијесно и културно контингентне међувисности. Детаљније усп. Josephson Storm, J. A., нав. гј., стр. 85–104.

14 Pipere, A. and Mårtinson, K., нав. гј., стр. 11.

15 Детаљније усп. Freinacht, H. (2019). *Nordic Ideology. A Metamodern Guide to Politics*, Denmark: Metamoderna, pp. 434–435.

не ставља у средиште самосвјесног спознајућег субјекта него се ствара у релацијском односу појединца према физичком свијету и „мислећој заједници”.¹⁶

Као еквивалент епистемолошком плурализму, темељни методолошки принцип метамодернизма је полилог. Он подразумијева укључивање бесконачног мноштва комплементарних, а не супротстављених гласова и мишљења која творе антиуниверзалистички универзализам односно врст синтетског знања које је способно повезати теоријску апстракцију, ментални свијет појединаца и друштвени живот.¹⁷ У критичком отклону од насљеђа лингвистичког обрата, у оквиру методолошког инструментарија метамодернизма афирмира се и тзв. хилосемиотика (*hylosemiotics*). Ријеч је о панспецистичкој материјалној семиотици која, изнова успостављајући у постмодернизму раскинуту везу између знака и референта односно између језика и свијета, херменеутички испитује не само људске знаковне сјуставе, него комуникацију свих осјетилних (хуманих и ахуманих) бића.¹⁸ Тиме се отвора нов и нужан простор за трансдисциплинарну сурадњу природних и друштвенохуманистичких знаности у циљу креирања „еманципацијске, нерелативистичке и космополитске екологија знања”.¹⁹

За разлику од доминације епистемологије у модернизму и онтологије у постмодернизму, метамодернизам највећи нагласак ставља на аксиологију и етичка питања, кључна за реализацију његова епистемичког послања – креирања корисног и практичног знања које ће допринијети рјешавању актуалних и акутних мега-криза. У коперниканском заокрету спрам радикалног индивидуализма којему су нагињале претходне двије епистеме, метамодернизам експлицитно тежи „реинтеграцији фрагментираниог сепства, реконфигурацији нових значења и потрази за уравнотеженом и испуњеном егзистенцијом”.²⁰ Скуп вриједности на којима метамодернизам темељи свој практично оријентирани програм осмишљавања модела активне колаборације свих људских бића и њихова повезивања с природом су суосјећање, емпатија, алтруистичка љубав, опраштање, поштивање различитости, креативност и инвентивност. То је, према метамодернистичком манифесту Лука Тарнера (*Luke Turner*), врст „прагматичког романтизма неспутаног идеолошким упориштима који опстоји у непостојаноме стању између и онкрај ироније и истине, наивности и знања, релативизма и истине, оптимизма и сумње у потрази за мноштвеношћу разнородних и елузивних хоризоната”.²¹ Увјет могућности метамодернистичке аксиологије је пак константно преговарање између ризоматских и хијерархијских друштвених односа и вриједности²² чија је темељна сврха

16 Josephson Storm, J. A., нав. дј., стр. 209–235.

17 Pipere, A. – Mārtinsonе, K., нав. дј., стр. 13.

18 Детаљније усп. Josephson Storm, J. A., нав. дј., стр. 149–206.

19 Исто, стр. 25.

20 Pipere, A. and Mārtinsonе, K., нав. дј., стр. 14.

21 Turner, L. (2011) *Metamodernist Manifesto*; <http://www.metamodernism.org> (приступљено 6. липња 2023.)

22 Pipere, A. and Mārtinsonе, K., нав. дј., стр. 15.

постизање еудајмоније (грч. *Eὐδαιμονία* – срећа, блаженство) односно испуњеног, крепосног и смисленог живота и опћег благостања.²³ То у практичном погледу значи да је нужно превладати дисциплинарне подјеле и фрагментацију знања те креирати интегративну, интердисциплинарно и трансдисциплинарно импостирану знанствену платформу која ће омогућити не само ефикасније рјешавање епистемолошких проблема него, што је још и важније, постати темељем новог хуманистичког пројекта усмјереног ка бољем разумијевању и усавршавању човјечанства и свијета.²⁴

Премда се, због пословичне склоности традиционализму и епистемолошке инертности не може очекивати да ће историјска знаност предњачити у прихваћању теоријско-методолошких начела нове епистеме, питање како би метамодернизам могао утјецати на њезину епистемолошку трансформацију могло би се поставити барем хипотетски. Наиме, историјска знаност би се могла прилично добро епистемички смјестити у метамодернистички оквир холистичке симултаности осцилације између трију темпоралних домена, прошлости, садашњости и будућности. Притом би јој могла ићи на руку и процесна социјална онтологија која одбацује арбитрарност и контингенцију, инзистирајући на важности познавања повијесно кондиционираних узрока и исхода за што је, према ријечима Џ. А. Џ. Сторма, нужно „поновно откривање историјске дисциплине”.²⁵

Осим тога, будући би развој историјске знаности увелике могло олакшати прихваћање зететичке епистемологије јер она процес логичког закључивања темељи на абдукцији која јамчи тзв. емергентну сигурност у тражењу најбољег објашњења за постављену хипотезу. То је, према тврдњи Џ. А. Џ. Сторма, посебице корисно за детектирање многоструке узрочности у оквиру историјских објашњења.²⁶ Надаље, интердисциплинарно и трансдисциплинарно отварање историјске знаности, које је још увијек у највећој мјери само декларативно, могла би значајно олакшати хилосемиотика као корисна алтернатива класичној историографској херменеутици која и даље представља доминантну методу разоткривања значења (текстуалних) извора. Тиме би се историјској знаности увелике олакшало методолошко несналажење у истраживањима материјалне културе и материјалних артефаката који су данас све популарнији у оквиру транснационалне и глобалне историје.²⁷

Коначно, прокламирана метамодернистичка агенда стварања инклузивног, друштвено релевантног и утилитарног знања у којему ће равноправно партиципирати и професионални знанственици и шира друштвена заједница отвара простор за даљњи развој јавне повијести (*public history*).²⁸ Управо стога би јавна

23 Josephson Storm, J. A., нав. дј., стр. 257–275.

24 Pipere, A. and Mārtinsonsone, K., нав. дј., стр. 16.

25 Josephson Storm, J. A., нав. дј., стр. 101.

26 Исто, стр. 229.

27 Усп. Piello, G. (2022) The ‘Material Turn’ in World and Global History. *Journal of World History*, vol. 33, no. 2, pp. 193–232.

28 Прегледно о савременим тенденцијама у развоју и међународној популаризацији јавне

повијест, иманентно оријентирана на мултимедијску дисеминацију и креативна упризорења повијеснога знања као темеља индивидуалне и колективне еудајмоније и еколошке реинтеграције човјечанства и природе, могла постати главним генератором развоја историјске знаности у цјелини.

Све наведено би, међутим, могло трајно остати у категорији *pia desideria* ако историјска знаност не преиспита неке од својих основних епистемолошких постулата, попут међуодноса повијесних чињеница и историјске интерпретације, сврхе и функције историјског објашњења или пак епистемолошке дефиниције повијесних актера. Управо се у потоњем крије и највећи потенцијал за метамодернистичко трансформирање, али и трансдисциплинарно отварање историјске знаности према природним и биомедицинским знаностима. У настојању да што је могуће теоријски прецизније дефинирају свој темељни предмет истраживања – повијесног актера – тај авангардни покрет кроз дисциплинарне транслације очекивано предводе сувремена историја тијела (*history of the body*), историја емоција (*history of emotions*) и историја осјета (*sensory history*). Оне су се, наиме, уназад десетак година с појавом тзв. неуробиолошкога обрата прометнуле у теоријско-методолошки најиновативније и истраживачки најпропулзивније субдисциплине историјске знаности.

Кључни теоријски концепт око којег споменуте историјске субдисциплине граде свој истраживачки програм је отјеловљење (*embodiment*).²⁹ Премда се учестало користи у оквиру феминистичке и постколонијалне теорије, тај је концепт епистемолошки узлет доживио захваљујући рецентној рехабилитацији феноменолошке теорије перцепције француског филозофа Мориса Мерло-Понтија (*Maurice Merleau-Ponty*).³⁰ Концептуализирајући отјеловљење као точку преклапања

повијести усп. Cauvin, T. (2018) The Rise of Public History. An International Perspective, *Historica Critica*, no. 68, pp. 3–26.

29 За прегледан приказ теоријских концептуализација термина „отјеловљење” (*embodiment*) у различитим друштвеним и хуманистичким знаностима – усп. Schilling, C. (2021) Embodiment, in: *The Cambridge Handbook of Social Theory*, ed. Kivisto, P., Cambridge: Cambridge University Press, pp. 249–271.

30 Морис Мерло-Понти у својој књизи *Феноменологија перцепције* у критичком одмаку спрам картезијанскога дуализма тијело концептуализира као примарно сједиште спознаје свијета те конфузни и парадоксални начин „бивања у свијету”: „Искуство властита тијела, напротив, открива нам двосмислен начин егзистенције. Ако покушам да га помишљама као свежањ процеса у трећем лицу – *видно ојажанье, мотторичности, сексуалности* – разабирем да ове *функције* не могу бити међусобно повезане и с вањским свијетом односима каузалности, оне су све конфузно преузете и имплициране у једну јединствену драму. Тијело није, дакле, објект. С истог разлога, свијест коју имам о њему није мисао, то јест, ја га не могу раставити и поново саставити како бих о њему формирао јасну идеју. Његово јединство увијек је имплицирано и конфузно. Оно је увијек нешто друго од онога што оно јест, увијек сексуалност истодобно када и слобода, укоријењено у природи у истом тренутку када се преображава културом, никада само у себи затворено, никада премашено. Када се ради о тијелу другог или о мом властитом тијелу, немам другог средства да

физичког, симболичког и друштвеног, процес субјективације повијесног актера тако се више не проматра као нормативан и дематеријализирани феномен него као отјеловљена материјална пракса. То значи да се тијеком истраживања процеса субјективације повијесног актера константно треба водити рачуна о рекурзивном и релацијском пропитивању односа између људских бића, њихове материјалне околине и (само)искуства. Другим ријечима, повијесни актер може успостављати односе с другим хуманим и ахуманим бићима, материјалним објектима и властитом околином једино захваљујући чињеници да истовремено и јест и да посједује живо, сензитивно тијело (*Leib*).

То је уједно и полазишна претпоставка нове парадигме – историјске феноменологије која се посљедњих десетак година формира на субдисциплинарном пресецишту историје тијела, историје емоција и историје осјета.³¹ Стављајући у свој аналитички фокус флуидне границе између унутарњег и вањског те субјекта и објекта, историјска феноменологија истражује динамику између осјета, осјећаја и мишљења, при чему занемарује дистинкцију између људских бића и материјалних артефаката. Историјска феноменологија усто држи да се људска тјелесност креира у интеракцији друштвених и околишних чимбеника што значи да се дужна аналитичка позорност мора посветити међуодносу језика, културе и тијела. Будући да је људско тијело односно његов сензомоторни апарат активно укључен у конструкцију искустава осјећаја и осјета, они се когнитивно „преводе” у форми повијесно промјењивих предодби те језично артикулирају у метафоричком облику.³² Стога пут према тијелу и отјеловљеним тјелесним искуствима води непосредно преко језика, културе и повијести.³³

упознам људско тијело него да га доживљавам, то јест за свој рачун преузнем драму која кроза њ пролази и да се помијешам с њим. Ја сам, дакле, своје тијело, бар сасвим онолико колико имам неко искуство, и обрнуто, моје тијело је као неки природни субјект, као нека привремена скица мога тоталнога битка. Тако се искуство властита тијела супротставља рефлексивном покрету, који ослобађа објект субјекта и субјект објекта, и који нам даје само мисао о тијелу или тијело као идеју а не искуство о тијелу или доиста тијело.” – Merleau-Ponty, M. (1978) *Fenomenologija percepcije*, Sarajevo: Veselin Masleša, стр. 213.

31 Детаљније усп. Ruberg, W. (2020) *The History of the Body*, London: Red Globe, pp. 81–91.

32 Феноменолошки приступ у анализи значења и искуства боли егземпларно је имплементирала повјесничарка Џоана Бурк (*Joanna Bourke*). Концептуализирајући бол као „начин бивања у свијету”, Бурк тврди да је тијело активно укључено у језичне процесе и друштвену интеракцију који конституирају осјет боли. Усто наглашава да сам чин именованња болести утјече на тјелесни одговор на бол чиме подцртава активну улогу тијела у конструкцији искуства бола. На тај се начин бол указује као језични, повијесни и културни конструкт који обликује индивидуална и колективна тјелесна искуства. Детаљније усп. Bourke, J. (2014) *The Story of Pain. From Prayer to Painkillers*, Oxford: Oxford University Press, pp. 66–79.

33 Корисне методолошке смјернице за концептуализацију међуодноса између тијела, језика и искуства осмислила је аустријска социјална лингвистика Бригите Буш (*Brigitte Busch*). Дефинирајући „отјеловљење” (*embodiment*) као капацитет сензорно-моторичкога тијела да интернализира информације из повијесно обликованог материјалног и друштвеног

Премда се истраживачки интерес за биолошко-материјалну димензију повијесних актера и раније спорадично појављивао у оквиру француске историје менталитета, повијести медицине, историје жена и историјске демографије, историјска је знаност дуго занемаривала ноторну чињеницу да је основни инструмент и медиј људскога дјеловања управо физичко тијело.³⁴ Разлог томе је, с једне стране, чињеница да су историјска, као и остале друштвено-хуманистичке знаности још увијек врло подложне жилавим епистемичким утјецајима картезијанског дуализма који привилегира мислећи над тјелесним субјектом, док је с друге стране повјесничарско неповјерење према тијелу хранио биологистички есенцијализам који је биолошки фиксирано људско тијело прогласио посве имуним од утјецаја повијесних промјена.

Међутим, под утјецајем тзв. соматскога обрата у оквирима сродних друштвено-хуманистичких знаности, посебице социологије, од деведесетих година прошлога стољећа се и унутар историјске знаности конституирала и нова субдисциплина – историја тијела.³⁵ У својој првој развојној фази историја тијела је под утјецајем лингвистичког и културног обрата своју истраживачку позорност фокусира на углавном на симболичке репрезентације тијела и тјелесности које је теоријски концептуализирала као сједишта инскрипције културно обликованих значења.

свијета, Буш у оквиру свога модела „живљеног искуства језика” (*Spracherleben*) предлаже аналитичко рашчлањивање концепта „отјеловљења” (*embodiment*) на триангуларно повезане концепте: „упризорење” (*enactment*) које се односи на позицију говорника у друштвеној интеракцији, „инкарнацију” (*incarnation*) која подразумева дискурзивно дефинирану позицију говорника те „инкорпорацију” (*incorporation*) која укључује говорничково живљено искуство. Детаљније усп. Busch, B. Discourse, Emotions and Embodiment, in: *The Cambridge Handbook of Discourse Studies*, eds. De Fina, A. and Georgakopoulou, A. (2020), Cambridge: Cambridge University Press, pp. 327–349.

34 Прегледан приказ историографских радова у којима се тематизирало људско тијело до појаве специјализиране субдисциплине – историје тијела пружа Рој Портер (*Roy Porter*) у чланку уврштеном у зборник *New Perspectives of Historical Writing* који је, као својеврсни програмски манифест „нове историје” уредио и објавио Питер Берк (*Peter Burke*) 1991. године. Као важне тематско-проблемске комплексе којима би се требала бавити историја тијела у 21. стољећу Портер истиче истраживање тијела као биолошког темеља људске опстојности, тјелесних форми, тјелесне анатомије, међуодноса тијела, духа и душе, рода и пола, тијела као (политичке) метафоре те тијела у склопу процеса цивилизирања. Детаљније усп. Porter, R. (1991). History of the Body, in: *New Perspectives of Historical Writing*, ed. P. Burke, Cambridge: Polity Press, pp. 206–232.

35 Премда се формирала на интердисциплинарном сједишту повијести медицине, рода, сексуалности, емоција, спорта, моде и сепства, историја тијела се врло брзо институционализирана као засебна историјска субдисциплина. Слједом тога већ 1995. године у Великој Британији почиње излазити трансдисциплинарно импостиран часопис *Body & Society*. У њемачкој историографији историја тијела се институирала нешто касније, с почетком објављивања специјализираног часописа *Body Politics. Zeitschrift für Körpergeschichte* 2013. године.

Притом су посве занемариване материјална, искуствена и дјелатна димензија тјелесности што је доскора изнедрило потребу за њезином дубинском теоријском и методолошком ревизијом.

Сукладно томе, у посљедњих се десетак године у оквиру историје тијела афирмирала парадигма коју би се могло окрстити као постконструктивистички³⁶ дискурзивни материјализам. Као њезину главну епистемолошку одредницу могло би се издвојити креативно комбинирање теоријских постулата новог материјализма³⁷ о онтолошком јединству природе и културе с праксеолошким увидима да је тијело не само инкарнација дискурса, већ и поприште формирања дјелатнога сепства.³⁸

Унутар тог новог теоријског оквира сувремене историје тијела развија се читава лепеза различитих приступа и методолошких процедура. Осим и даље актуалних аналитичко-интерпретативних парадигми попут оне психоаналитичке, феминистичке или пак постколонијалне, у оквиру историје тијела се унутраг неколико година развила и нова метода праксиографије (*praxiography*). Црпећи епистемолошка начела понајвише из теорије актера-мреже Бруна Латура (*Bruno*

36 Термин „постконструктивизам” сковала је шведска родна теоретичарка Нини Лике (*Niny Lyke*) како би теоријски концептуализирала тијело онкрај биолошког детерминизма и културног есенцијализма. Лике постконструктивизам дефинира као технологију мишљења која истодобно трансцендира и укључује постструктуралистички конструктивизам, комбинирајући притом интерес за тијело и транскорпоралну материјалност. Детаљније усп. Lyke, N. (2010) *The Timeliness of Post-Constructionism*, *NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, vol. 18, no. 2, pp. 131–136.

37 Одбацујући бинаризме као што су природа – култура, људско – нељудско, реализам – социјални конструктивизам у име идеала „афирмативне релационости” (*affirmative relationality*), нови материјализам (*new materialism*) настоји истражити испреплетана материјалних и симболичких феномена у најширем смислу ријечи. Притом пропагира приступ „дјелатног реализма” (*agential realism*) који подразумемијева релацијско проматрање „интра-акција” (*intra-actions*) између субјеката и објеката који се више не концептуализирају као одвојени ентитети већ испреплетени „материјално-дискурзивни” феномени. Сукладно томе, тијело се не анализира само у извањској карналној материјалности већ у својој физичкој цјеловитости и супстанцијалности као „производ материјалне динамике каузалних интра-акција” који се остварује у дјеловању односно перформативности. Детаљније усп. Dolphijn R. and van der Tuin, I. (2012) *New Materialism. Interviews & Cartographies*, Open Humanities Press, стр. 114.

38 Практиолошку концептуализацију тијела егземпларно је артикулирао њемачки социолог Томас Алкмајер (*Thomas Alkmeyer*): „Subjekt der Praxis ist der gelebte Körper mithin in einem doppelten Sinn: als ein Organ, das allererst durch seine Verwicklung in historische Formen gesellschaftlicher Praxis als ein komplexes Bündel aus Erfahrungen und Dispositionen entsteht, und als eine erlebende sowie wirkende Kraft, die sich in Praktiken als ein je bestimmter, intelligibler und kompetenter ‚Vollzugskörper‘ aktualisiert und ausformt, dem immer auch das Potenzial innewohnt, Strukturen und Routinen zu reflektieren, zu verändern, zu durchkreuzen oder zu überschreiten.” Усп. Alkmeyer, T. (2018). *Zwischen Routine und Kreativität. Der Körper als Subjekt der Praxis*, in: *Körper, Materialitäten, Technologien*, Hgs. Käthe von Bose, Hannelore Bublitz, Matthias Fuchs et al., Paderborn: Fink, p. 75.

Latour), праксиографија се најприје афирмирала у склопу социологије и антропологије да би је доскора као потицајну методолошку платформу препознали и повјесничари тијела.³⁹ Настојећи надвладати бинарни однос између спознавајућег субјекта и његова објекта спознаје, праксиографија полази од претпоставке да се тјелесни феномени, попут, примјерице, болести, онтолошки обликују у оквиру различитих пракси с помоћу разноврсних техника. У том смислу увријезени постструктуралистички теоријски концепт „конструкције” (*construction*) праксиографија замјењује појмом „успостављање” (*enactment*), чиме се наглашава динамички и релацијски однос између тијела, технологија и материјалних пракси. Притом праксиографија у свој аналитички фокус ставља истраживање феномена мрежног испреплетанја хуманих и ахуманих актера односно животиња, материјалних објеката па чак и микроорганизама.⁴⁰

Паралелно са „соматским”, у оквиру историјске знаности догодио се и „емоционални обрат”. Настао је у критичкој опреци спрам доминантног западњачког „емоционалног метанаратива” који је, посебице под утјецајем кршћанства и просвјетитељске филозофије, традиционално гајио негативан однос према емоцијама односно афектима, инзистирајући на нужности њихова подвргавања вољи и моралној контроли разума. Такођер инспирирана епистемолошким премисама социјалнога конструктивизма, и историја емоција је, попут историје тијела, под критичку лупу ставила и хипотезу о универзалном, биолошком и трансисторијском карактеру емоција коју су, од својих деветнаестостогодишњих дисциплинарних зачетака, пропагирале психологија и, посебице, психоанализа. Стога ће сувремена историја емоција у свој истраживачки фокус поставити испитивање емоционалних хабитуса и пракси различитих друштвених група у појединим повијесним раздобљима.⁴¹

Премда држи да су емоције примарно резултат тјелесних диспозиција и менталних операција појединца које у виду оријентацијских мапа генерирају мишљење, перцепције, репрезентације, имагинацију, сјећање, евалуације и дјеловање, историја емоција их концептуализира и као повијесно и као културно генериране друштвене производе.⁴² Осим тога, историја емоција свој истраживачки програм гради на теорему о принципијелној међуовисности и недјељивости когнитивне и

39 Најпознатија повјесничарка тијела која је у своме раду примијенила праксиографску методологију је Гертје Мак (*Geertje Mak*). Истражујући медицинско „успостављање” дијагнозе хермафродитизма крајем 19. и почетком 20. стољећа на темељу медицинских приказа случајева, Мак користи праксиографску методологију како би показала да је сексуални идентитет настао као сложени производ клиничких испитивања тијела али и самоидентификације пацијената, њихових емоционалних реакција, животописа, обитељских околности и сексуалног понашања. Детаљније усп. Mak, G. (2012) *Inscriptions, Bodies and Selves in Nineteenth-Century Hermaphrodite Case Histories*, Manchester: Manchester University Press.

40 Детаљније усп. Ruberg, W. нав. дј., стр. 105–109.

41 Прегледно о историји емоција усп. Blažević, Z. (2015) Povijest emocija – pomodni trend ili interdisciplinarna platforma?, *Historijski zbornik*, br. 68, stp. 389–394.

42 Детаљније усп. Boddice, R. (2018). *History of Emotions*, Manchester: Manchester University Press, стр. 17.

емотивне домене односно чињеници да су емоције најуже повезане са спознајним капацитетима и социокултурно увјетованим вриједносним суставима појединца и група.⁴³ Сукладно томе, историја емоција као свој кључни истраживачки задатак апострофира симултано испитивање сложене дијалектике њихових отјеловљених, вербалних и невербалних манифестација те извањских, културних и симболичких репрезентација.⁴⁴ Притом полази од претпоставке да је познавање концепата и емоционалних вокабулара који су у различитим повијесним раздобљима и социо-културним доменама кориштени за означавање осјећаја и процеса модификације њихових значења инхерентно повезано с разумијевањем емоционалних хабитуса, дискурса и пракси повијесних актера, односно с далекосежнијим процесима епистемолошких, идеолошких, друштвених и културних промјена.⁴⁵

На том су се трагу кристализирали и доминантни проблемски комплекси и истраживачке теме сувремене историје емоција. Једна од засигурно најпопуларнијих је однос емоционалног хабитуса појединаца и колективних емоционалних култура сукладно нормативним смјерницама доминантне социокултурне политике емоција која се различито реализира у различитим повијесним контекстима.⁴⁶ У ситуацији свеприсутне идеолошке манипулације емоцијама у увјетима сувременог хипермедиајизованог друштва, идућа важна истраживачка тема су политичке емоције политике и политичко значење специфичних емоционалних култура.⁴⁷ У уској вези с тиме је и интерпретативна анализа медија и техника емоционализације, посебице истраживање емоционалних квалитета простора⁴⁸, те емоционалних потенцијала визуалних и перформативних умјетности и гласбе.⁴⁹

43 То се темељи на резултатима неурознанствених истраживања Антонија Дамасија (*Antonio Damasio*) који је доказао да осјећаји, као интегрални чимбеници механизма хомеостазе, нису само одреднице, већ и темељни предувјети (само)спознаје и друштвеног и културног понашања људских бића. Усп. Damasio, A. (2018) *The Strange Order of Things. Life, Feeling and the Making of Culture*, New York: Pantheon Books. Слиједом тога се у оквиру историје емоција у најновије вријеме појавио концепт „когмоције” (*cogmotion*) којим се настоји описати инхерентна повезаност и међуовисност емоционалних и когнитивних процеса. Усп. Boddice, R., нав. дј., стр. 108–115.

44 Детаљније усп. Plamper, J. (2015) *The History of Emotions. An Introduction*, Oxford: Oxford University Press.

45 Усп. Frevert, U. Defining Emotions: Concepts and Debates over Three Centuries, in: *Emotional Lexicons. Continuity and Change in the Vocabulary of Feeling 1700-2000*, eds. Ute Frevert et al. (2014), Oxford: Oxford University Press, pp. 1–31.

46 Scheer, M. (2012) Are Emotions a Kind of Practice (and Is That What Makes Them Have a History)? A Bourdieuan Approach to Understanding Emotion, *History and Theory*, vol. 51, no. 2, pp. 193–220.

47 Усп. нпр. Nussbaum, M. C. (2013) *Political Emotions. Why Love Matters for Justice*, Harvard: Harvard University Press.

48 Усп. Lehnert, G. (2011) *Raum und Gefühl. Der Spatial Turn und die neue Emotionsforschung*, Bielefeld: Transcript Verlag.

49 Усп. нпр. Juslin, P. N. (2019) *Musical Emotions Explained*, Oxford: Oxford University Press.

Сукладно тенденцији интензивног испитивања властитих спознајних и објаснидбених потенцијала, емоције су, дакако, незаобилазан предмет и метахисторијске рефлексije. Стога се у оквиру историје емоција отворено пропитује улога емоција повјесничара у структурирању историјске анализе и интерпретације⁵⁰, а из емоцилолошке се перспективе настоји рехабилитирати и истористички концепт „уживљавања” (*Einführung*).⁵¹

Сложеним епистемолошким проблемима које подразумејева истраживање отјеловљеног осјетилног искуства повијесних актера бави се и најмлађа од трију споменутих историјских субдисциплина – историја осјета (*sensory history*).⁵² Полазећи од пионирских истраживања осјетилних повијесних хабитуса Јохана Хујзинге (*Johan Huizinga*), Норберта Елијаса (*Norbert Elias*) те представника француске школе *Анала* попут Лисјена Февра (*Lucien Febvre*), Робера Мандроуа (*Robert Mandrou*) и Алена Корбена (*Alain Corbin*) који су се поглавито бавили феноменима друштвених промјена „прагова толеранције” на различите подражаје људских осјетила (вид, слух, њух, окус додир), сувремена историја осјета својим најважнијим задатком сматра испитивање феномена социо-културне конструктивности, односно повијесне увјетованости људске перцептивности те различитих пракси осјетилне регулације и дистрибуције осјетилнога у глобалном контексту. При томе се понајвише ослања на теорију интерсекционалности која наглашава утјецај родних, расних и класних позиција отјеловљених повијесних актера у обликовању њихових осјетилних искустава.⁵³

Осим осмишљавања иновативних хеуристичких концепата као што су звукообраз (*soundscape*), мирисобраз (*smellscape*) и окусобраз (*tastescape*)⁵⁴ којима се настоји захватити нормативни скуп појмова, преференција и осјетилних искустава карактеристичних за неко повијесно раздобље, историја осјета велику

50 Boddice, R. нав. дј., стр. 19.

51 Brauer, J. und Lücke, M. (2013) *Emotionen, Geschichte und historisches Lernen*, Göttingen: V&R unipress.

52 Субдисциплинарно институирање историје осјета програмски је 2007. године најавио Марк Смит (*Mark Smith*), доајен сувремене историје осјета, у чланку “Producing sense, consuming sense, making sense: perils and prospects for sensory history” (*Journal of Social History*, vol. 40, no. 4, pp. 841–858). Отада се може пратити њезин муњевић историографски пробој прегледно који је приказан у раду: Tullet, W. (2021) State of the Field: Sensory History, *History: The Journal of the Historical Association*, vol. 106, no. 373, pp. 804–820.

53 Детаљније о истраживачком програму и теоријско-методолошким приступима у оквиру сувремене историје осјета, усп. Smith, M. (2021) *The Sensory History Manifesto*. Pennsylvania: Pennsylvania University Press, pp. 35–90.

54 Концепт „soundscape” лансирао је још 1995. године Рејмонд Мари Шефер (*Raymond Murray Schafer*) у канонској студији *The Soundscape: Our sonic Environment and the Turning of the World* (Rochester: Destiny Books). Концепт „smellscape” у историју осјета увео је Џ. Даглас Пертеус (*J. Douglas Perteus*), а популаризирала Кетлин Коле де Пералта (*Kathleen Kole de Peralta*), док концепт „touchscape” у својим радовима понајвише користе Сајмон Кул (*Simon Koole*), Ана Меркер (*Anna Maerker*) и Сантану Дас (*Santanu Das*).

позорност посвећује и епистемолошким питањима попут (не)могућности реконструкције повијесних осјета тијekom архивског истраживања, односу колективних осјетилних хабитуса и индивидуалних осјетилних искустава повијесних актера или пак потенцијала и ограничења и кориштења мултисензорних подражаја у музејским поставима и другим облицима презентације повијесне баштине.⁵⁵ Захваљујући својој иманентној интердисциплинарној импостацији, осим са сродним друштвено-хуманистичким знаностима попут психологије, социологије, повијести умјетности и антропологије, историја осјета интензивно сурађује с биомедицинским знаностима, екологијом те студијама знаности и технологије (*Science and Technology Studies*) творећи тако широку интердисциплинарну платформу студија осјета (*Sensory Studies*).⁵⁶

Уколико, дакле, историјска знаност одступи од своје увријезане дисциплинарне политике *splendid isolation* и коначно поклекне пред нужношћу уклапања у нову метамодернистичку „велику приповијест”, чини се да ће јој најбољу епистемолошку премосницу за тај „salto mortale” пружити управо отјеловљени повијесни актер. Премда се његова рехабилитација на епистемичком обзору историјске знаности могла опазити још прије десетак година с појавом историјске праксеологије и неурохисторије⁵⁷, сада је већ изгледно да му је у оквиру холистичке метамодернистичке велике приповијести зајамчена свијетла будућност. Наиме, једино захваљујући могућности историјске трансценденције отјеловљеног искуства повијесног актера метамодернизам ће бити кадар получити своју прокламирану повијесну мисију: „препород људског ума и духа у реинтеграцији ранијих облика културе и цивилизације – брак повијеснога на рубу будућности”⁵⁸

ЛИТЕРАТУРА:

- Alkmeyer, T. Zwischen Routine und Kreativität. Der Körper als Subjekt der Praxis, in: *Körper, Materialitäten, Technologien*, Hgs. Käthe von Bose, Hannelore Bublitz, Matthias Fuchs et al. (2018) Paderborn: Fink.
- Andersen, L. (2019) *Metamodernity: Meaning and Hope in a Complex World*, Kopenhagen: Nordic Bildung.
- Bachmann–Medick, D. (2006) *Cultural Turns. Neueorientierungen in den Kulturwissenschaften*, Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch.

55 Усп. Hendriksen, M. M. A. (2020) Rethinking performative methods in the history of science, *Berichte zur Wissenschafts-Geschichte*, vol. 43, no. 4., pp. 307–456.

56 Преглед теоријско–методолошких постулата и најважнијих публикација с подручја студија осјета, усп: *Sensory Studies*. <http://www.sensorystudies.org/> (приступ 9. липња 2023).

57 Детаљније усп. Blažević, Z. (2014) Povratak potisnutog: kulturna historija nakon lingvističkoga obrata, u: *Prevođenje povijesti*, Zagreb: Srednja Europa, str. 81–94.

58 Freinacht, H. (2020) *Introduction Chapter to the Next Hanzi Book: The 6 Hidden Patterns of History*. <https://metamoderna.org/introduction-chapter-to-the-next-hanzi-book-the-6-hidden-patterns-of-history/> (приступ 13. липња 2023).

- Blažević Z. (2015) Povijest emocija – pomodni trend ili interdisciplinarna platforma?, *Historijski zbornik*, br. 68, str. 389–394.
- Blažević, Z. (2014) Povratak potisnutog: kulturna historija nakon lingvističkoga obrata, u: *Prevođenje povijesti*, Zagreb: Srednja Europa, str. 81–94.
- Boddice, R. (2018) *History of Emotions*. Manchester: Manchester University Press.
- Bourke J. (2014) *The Story of Pain. From Prayer to Painkillers*, Oxford: Oxford University Press.
- Brauer, J. und Lücke, M. (2013) *Emotionen, Geschichte und historisches Lernen*, Göttingen: V&R unipress.
- Busch, B. (2020) Discourse, Emotions and Embodiment, in: *The Cambridge Handbook of Discourse Studies*, eds. A. De Fina and A. Georgakopoulou, Cambridge: Cambridge University Press, pp. 327–349.
- Cauvin, T. (2018) The Rise of Public History. An International Perspective, *Historica Critica*, no. 68, pp. 3–26.
- Damasio, A. (2018) *The Strange Order of Things. Life, Feeling and the Making of Culture*, New York: Pantheon Books.
- Dolphijn R. and van der Tuin, I. (2012) *New Materialism. Interviews & Cartographies*, Open Humanities Press.
- Freinacht H. (2019) *Nordic Ideology. A Metamodern Guide to Politics*, Denmark: Metamoderna.
- Frevert, U. et al. (2014) *Emotional Lexicons. Continuity and Change in the Vocabulary of Feeling 1700–2000*, Oxford: Oxford University Press.
- Hendriksen, M. M. A. (2020) Rethinking performative methods in the history of science, *Berichte zur Wissenschafts-Geschichte*, vol. 43, no. 4, pp. 307–456.
- Juslin P. N. (2019) *Musical Emotions Explained*, Oxford: Oxford University Press.
- Lehnert, G. (2011) *Raum und Gefühl. Der Spatial Turn und die neue Emotionsforschung*, Bielefeld: Transcript Verlag.
- Lyke, N. (2010) The Timeliness of Post-Constructionism, *NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, vol. 18, no. 2, pp. 131–136.
- Maak, G. (2012) *Inscriptions, Bodies and Selves in Nineteenth-Century Hermaphrodite Case Histories*, Manchester: Manchester University Press.
- Merleau-Ponty, M. (1978) *Fenomenologija percepcije*, Sarajevo: Veselin Masleša.
- Nussbaum, M. C. (2013) *Political Emotions. Why Love Matters for Justice*, Harvard: Harvard University Press.
- Pipere, A. and Mārtinson, K. (2022) Metamodernism and Social Sciences: Scoping the Future, *Social Sciences*, vol. 11, no. 457, pp. 1–20.
- Plamper, J. (2015) *The History of Emotions. An Introduction*, Oxford: Oxford University Press.
- Porter, R. History of the Body, in: *New Perspectives of Historical Writing*, ed. Burke, P. (1991), Cambridge: Polity Press, pp. 206–232.
- Riello, G. (2022) The ‘Material Turn’ in World and Global History, *Journal of World History*, vol. 33, no. 2, pp. 193–232.
- Rowson, J. and Pascal, L. (2021) *Dispatches from a Time Between Worlds: Crisis and Emergence in Metamodernity*, London: Perspectiva Press.

- Ruberg, W. (2020) *The History of the Body*, London: Red Globe.
- Saltzer, M. (2016) *The Official World*, Durham – London: Duke University Press.
- Schafer, R. M. (1995) *The Soundscape: Our sonic Environment and the Turning of the World*, Rochester: Destiny Books.
- Scheer, M. (2012) Are Emotions a Kind of Practice (and Is That What Makes Them Have a History)? A Bourdieuan Approach to Understanding Emotion, *History and Theory*, vol. 51, no. 2, pp. 193–220.
- Schilling, C. (2021) Embodiment, in: *The Cambridge Handbook of Social Theory*, ed. Peter Kivisto, Cambridge: Cambridge University Press, pp. 249–271.
- Smith, M. (2007) Producing sense, consuming sense, making sense: perils and prospects for sensory history, *Journal of Social History*, vol. 40, no. 4, pp. 841–858.
- Smith, M. (2021) *The Sensory History Manifesto*. Pennsylvania: Pennsylvania University Press.
- Tullet, W. (2021) State of the Field: Sensory History, *History: The Journal of the Historical Association*, vol. 106, no. 373, pp. 804–820.
- Vermeulen, T. and van den Akker R. (2010) Notes on Metamodernism, *Journal of Aesthetics & Culture*, vol. 2, no. 1, pp. 56–77.

Интернетски извори:

<https://metamoderna.org/metamodernism/>

<https://metamoderna.org/introduction-chapter-to-the-next-hanzi-book-the-6-hidden-patterns-of-history/p://www.sensorystudies.org/>

Zrinka Blažević

University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences –
History Department, Republic of Croatia

SUSPENSION OF DISBELIEF
HISTORY CONFRONTED WITH THE CHALLENGES OF
METAMODERNISM

Abstract: Since the awareness of the overall global crisis expanded due to the COVID-19 pandemic and the war in the Ukraine at the beginning of the third decade of the 21st century, it seems that it is the right moment for the establishment of a new episteme – Metamodernism. Therefore, it might be rightly expected that, despite the proverbial disciplinary conservatism and inertia, history will not be able to escape inclusion in its pervasive epistemic matrix. After a general overview of the genealogy, ontology, epistemology, methodology and axiology of the new “post-apocalyptic” philosophy of Metamodernism, creative impulses for the metamodernistic transfor-

mation of the historical science will be scrutinized. At the same time, a presumption will be questioned whether the embodiment concept might be the most efficient incentive for the redefinition of the epistemological status of the historical actor as well as for the transdisciplinary opening of history towards natural and biomedical sciences. In addition to this, the main epistemological propositions of the history of the body, history of emotions and sensory history – as historical subdisciplines most prompt to embrace the concept of embodiment – will be presented. As a conclusion, it will be argued that only due to the historical transcendence of the embodied historical actor, Metamodernism might achieve its proclaimed historical mission: “a rebirth of the human mind and spirit and a reintegration of the earlier forms of culture and civilisation”.

Key words: *Metamodernism, history, embodiment, history of the body, history of emotions, sensory history*